

- гресивні форми матеріального стимулювання;
- формування єдиної системи нормування роботи, в основі якої повинні бути норми і нормативи, які охоплюють весь комплекс технологічних процесів;
- створення автоматизованих робочих місць для нормувальників;
- комп'ютеризація проектування технологічної і організаційної документації, а також норм витрат часу;
- підвищення кваліфікаційного рівня нормувальників.

Мета нормування роботи в нових умовах господарювання полягає в тому, щоб на основі зростання технічної озброєності і удосконалення організації виробництва і роботи, поліпшення її умов скоротити витрати на випуск продукції, підвищити продуктивність, що, у свою чергу, надаватиме сприяння розширенню виробництва і зростанню реальних доходів працівників.

Джерела та література

1. Вітвіцький В.В., Шкурін Г.Т., Глонь П.Н. Методика визначення економічної ефективності наукових досліджень з продуктивності виробництва в АПК. – К.: НДІ "Украгпромпродуктивність"
2. Методичні положення досліджень витрат праці у виноробному виробництві. – К.: НДІ "Украгпромпродуктивність", 2004. – 160с.
3. Роїна О.М. Трудові правовідносини: Практичний посібник. – К.: КНТ, 2005. – 348с.
4. Соціально-трудові відносини в умовах реформування агропромислового комплексу: Запитання і відповіді. За ред. канд. екон. наук Ю.Я. Лузана, В.В. Вітвіцького. – К.: НДІ "Украгпромпродуктивність", 2003. – 746с.
5. Стеченко Д.М. Розміщення продуктивних сил і регіоналістика. – К.: Вікар, 2002. – 374с.

Ковальова Г.І.

АНАЛІЗ ЗВІТНИХ ТА РОЗРАХУНКОВИХ МАТЕРІАЛІВ З НОРМУВАННЯ ПРАЦІ У РОСЛИННИЦТВІ

Вступ. На сьогодні сільськогосподарське виробництво України характеризується складною економічною та соціальною ситуацією. Незважаючи на здійснення комплексу важливих організаційно-економічних і правових заходів з проведення реформ, галузь тривалий час перебуває у критичному стані.

На сьогодні ефективність аграрного секта економіки в країні залишається низькою. Виробництво сільськогосподарської продукції як основний показник ефективності галузі в цілому за період проведення реформаційних перетворень зменшилось більш ніж у 1,5 рази.

Постановка задачі. Розглянуто сучасний стан нормування праці та напрями підвищення її продуктивності в рослинництві.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Ефективність нормування праці розглядали багато авторів, серед них В.В. Вітвіцький [1,2], Ю.Ф. Мельник, Б.К. Супіханов, Ю.Я.Лузан. [3], М.М. Караман та П.М. Майданевич [4].

Результати. Нормування – це процес встановлення оптимального співвідношення витрат живої та уречевленої праці та капіталу з метою виявлення резервів підвищення його продуктивності, а норма – суспільно необхідні витрати праці на виробництво певного обсягу роботи або виду продукції, які стимулюють зростання продуктивності праці та заробітної платні при випереджаючих темпах зростання першої.

Враховуючи багатогалузевий характер сільськогосподарського виробництва, при організації виробничих процесів застосовують всі законодавчо встановлені норми праці: норми виробітку, часу та обслуговування, нормативи чисельності відповідно до досягнутого рівня техніки, технології та організації виробництва.

З метою поліпшення організації праці, як важливої складової підвищення ефективності виробництва, посилення соціальної захищеності працівників, забезпечення продуктивної зайнятості, обґрунтованих розмірів заробітної плати працюючих і надання істотної допомоги підприємствам на основі поліпшення науково-методичного нормативного забезпечення, фахівцями зональної та регіональних науково-дослідних центрів проводяться щорічно дослідження та аналіз звітних та розрахункових матеріалів з нормування праці. В 2008 році об'єктами дослідження стали 10 сільськогосподарських підприємств південного регіону: ДП „ДГ „Чорноморське”, СВК „Ювілейний” Сакського району АР Крим, ТОВ „Прогрес” та Розівська дослідна станція інституту зернового господарства Української академії аграрних наук Розівського району Запорізької області, СВК ім.Кутузова та ТОВ ім.Мічуріна Білгород-Дністровського району Одеської області, ДП „Племрепродуктор „Степове” та ДПСП „Сонячне” Миколаївського району Миколаївської області, СК „Радянська земля” та СТОВ „Дніпро” Білозерського району Херсонської області свідчать, що на багатьох з них роль норми як організуючої сили по підвищенню продуктивності праці знизилась. До основних причин незадовільного стану нормування праці належать: складний фінансовий стан більшості сільськогосподарських підприємств, значна зношеність машин та устаткування, недостатня увага керівників підприємств до нормування праці, скорочення або відсутність працівників з організації нормування і оплати праці, послаблення уваги до складання календарних планів перегляду норм та до нормування праці, недостатня забезпеченість міжгалузевими та галузевими нормами та нормативами продуктивності.

Аналіз стану забезпеченості нормативною літературою засвідчив, що її рівень становить 77,7 %, у тому числі на: механізовані польові роботи – 77,8 %, тракторно-транспортні роботи – 87%, стаціонарні роботи –

АНАЛІЗ ЗВІТНИХ ТА РОЗРАХУНКОВИХ МАТЕРІАЛІВ З НОРМУВАННЯ ПРАЦІ У РОСЛИННИЦТВІ

92,9 %, кінно-ручні роботи – 70,8%, вантажно-розвантажувальні роботи – 71,4%, господарські роботи – 60%. Питома вага застарілих збірників норм праці складає 58,3 %. Питома вага робіт виконаних технікою, на яку відсутні норми в загальному обсязі робіт в господарствах склала 37,3%.

Механізовані роботи, на які неможливо забезпечити безперебійну роботу агрегатів на протязі зміни оплачуються почасово. Частково оплачуються почасово стаціонарні, тракторно-транспортні та навантажувальні роботи.

Питома вага робітників-відрядників, що працюють за науково обгрунтованими нормами, за результатами проведених досліджень стану нормування праці на підприємствах південного регіону України становила в середньому 71,8%, тоді як цей показник в господарствах Миколаївської області – 52,4%, АР Крим – 53,3%. Слід відзначити господарства Запорізької та Одеської областей, де цей показник вище середнього показника та становив відповідно – 89% та 81%. Питома вага робітників-почасовиків, праця яких нормується по НОН склала 14,3%, в тому числі: в господарствах АР Крим – 57,5%, Запорізької – 0%, Одеської – 0%, Миколаївської – 31,3% та Херсонської областей – 0%.

Стан нормування праці в господарствах залежить від організації економічної служби. Проте, в умовах економічної кризи, слід зазначити, що в господарствах скорочені посади економістів по організації і нормуванню праці. Кваліфіковані кадри економічної служби залишилися лише в 20% підприємств. В 80% господарств нормуванням праці займаються в основному головні економісти. Через велику завантаженість роботою, спеціалістами планових відділів нормуванню праці необхідної уваги не приділяється, що й призвело до його негативного стану.

Мірою праці в сільському господарстві можуть бути норма виробітку, норми часу, норми чисельності та норми обслуговування. Норма праці найбільш об'єктивно і правильно відбиває продуктивність праці робітників. Науково обгрунтоване нормування та продуктивність праці – це два взаємозалежних питання. Без науково обгрунтованих норм праці неможливо розрахувати чисельну потребу в виконавцях, розставити сили та засоби виробництва за робочими місцями, забезпечити необхідну пропорційність, узгодженість та послідовність виконання ряду операцій усього складного процесу виробництва того або іншого сільськогосподарського продукту. Норми є складовою та невід'ємною частиною організації праці на окремих процесах і впровадження прогресивних прийомів їхньої раціоналізації.

Нарешті, застосування науково обгрунтованих норм праці забезпечує в господарствах не тільки підвищення продуктивності та ефективності праці, а й сприяє зниженню затрат праці на 1 ц продукції, відповідно та зниженню собівартості. Тому наглядний приклад господарств ДП „Племрепродуктор „Степове” та ДПСП „Сонячне” Миколаївського району Миколаївської області.

При зменшенні затрат праці на виробництво одиниці продукції основних сільськогосподарських культур пропорціонально зменшується собівартість продукції.

Таблиця 1. Економічні показники ТОВ „Прогрес” та Розівської дослідній станції

	ТОВ „Прогрес”				Розівська дослідна станція			
	Собівартість 1ц, грн.	Затрати праці на 1 ц, люд.-год.	% оплати	Ціна реаліз. 1 ц, грн.	Собівартість 1ц, грн.	Затрати праці на 1 ц, люд.-год.	% оплати	Ціна реаліз. 1 ц, грн.
Оз. пшениця	62,9	1,8	12,4	70,5	80,0	2,42	20,0	121,3
Ячмінь	56,5	1,9	11,9	75,06	90,6	2,62	19,1	112,2
Соняшник	73,73	1,7	19,2	211,4	81,7	2,6	20,0	200,0
Кукурудза на зерно	180,2	5,7	16,2	109,0	220,5	7,0	17,4	122,8

В ТОВ „Прогрес” маємо нижчу собівартість практично по всіх основних культурах, аналогічно й відсоток оплати праці. В той час, на озиму пшеницю, ячмінь, кукурудзу на зерно маємо нижчу ціну реалізації, на соняшник – вищу. В Розівській дослідній станції ціна реалізації озимої пшениці вища на 50,8 грн. за 1ц, ячмінь – на 37,1 грн., а відсоток оплати вищий на 61%, що свідчить про більше стимулювання праці та отриману високу якість зерна за рахунок високоякісного вирощуваного в господарстві насіння. Крім того, керуючий склад працівників, має високу кваліфікацію для ефективного ведення господарської діяльності в ринкових умовах.

Отримана нижча собівартість дає змогу реалізувати продукцію за нижчою ціною, що свідчить про конкурентоспроможність господарства, більш високий рівень виконання та рівень примінення науково обгрунтованих норм. Так, рівень виконання та рівень примінення науково обгрунтованих норм в ТОВ „Прогрес” складає 91% та 81,9%, а в Розівській дослідній станції відповідно – 86,1% та 76,5%.

Зниження уваги питанням нормування праці приводить до того, що норми виробітку не контролюються та застосовуються, як правило, занижені, без урахування конкретних умов та нормоутворюючих факторів.

В результаті аналізу виявлено, що середній рівень виконання науково обгрунтованих норм виробітку в рослинництві в 2007 році склав 85,1 %, що декілька нижче за рівень 2006 року (87,8 %) та 2005 року (88,1%). Найвищий рівень виконання норм праці був зафіксований в господарствах АР Крим (90,2%), нижчий в господарствах Одеської області (74,9%).

Основними причинами невиконання норм в господарствах є те, що:

- організація трудових процесов на робочих місцях не відповідає передбаченим нормам, тобто організація виробництва та технічний стан машин і устаткування не забезпечують їх виконання;
- неправильне визначення нормоутворюючих чинників, групи полів за паспортизацією;
- несвоечасно переглядаються норми з урахуванням змін в технології та організації праці.

В процесі вивчення стану нормування праці, з метою виявлення втрат робочого часу та підвищення продуктивності праці, пошуку резервів зменшення витрат праці на виробництво продукції, в усіх обстежених підприємствах за працівниками тракторних бригад в основні сільськогосподарські періоди (основна обробка ґрунту; посів, садіння та догляд за с.г. культурами, збирання с.г. культур, хімічний захист с.г. культур, внесення добрив) проведено 100 фотографій робочої зміни.

З метою ефективнішого використання техніки та скорочення до мінімуму втрат змінного часу з технічних причин, необхідно прискорити процес оновлення фондів шляхом значної переорієнтації засобів амортизаційного фонду, списання засобів виробництва, що відслужили свій термін. Амортизаційний фонд повинен стати фондом оновлення зношених засобів за рахунок направлення більшої частини реноваційних засобів на заміну застарілих машин та устаткування. Це дозволить підвищити коефіцієнт технічної готовності машин, скоротити надмірні трудові і матеріальні витрати на підтримку в працездатному стані старої техніки, а постійна робоча готовність та надійність тракторів і сільськогосподарських машин дозволить обійтись мінімальним їх числом як за кількістю, так і за номенклатурою, що, у свою чергу, створить фінансову базу для дійсного прориву в області технічного переозброєння та реконструкції сільського господарства, скоротити непродуктивні витрати на підтримку в робочому стані зношених засобів. Разом з тим, визначаючи систему амортизації та частку фінансових коштів на заміну застарілого устаткування, слід пам'ятати, що надмірне розтягання періоду експлуатації технічних засобів веде до збільшення питомих витрат на їх ремонт, технічне обслуговування та зберігання. Очевидно, що й реноваційний фонд через диференціацію амортизаційних відрахувань слід створювати також з урахуванням поступового зниження ефективності використання виробничих фондів.

Висновки. Науково обґрунтоване нормування праці є об'єктивною необхідністю при будь-яких формах підприємств і умов господарювання на усіх рівнях управління економікою.

Для поліпшення нормування праці керівникам і фахівцям підприємств необхідно: створити економічну раду підприємства для систематичного аналізу та пошуку резервів щодо подальшого збільшення виробництва с.г. продукції, зниження її собівартості та зростання рентабельності виробництва; поліпшити стан нормування праці на підставі всебічного його аналізу, використовуючи матеріали атестації, паспортизації, хронометражних спостережень; переглянути норми відповідно до технології виробництва, складів агрегатів і т.д.; проводити аналіз втрат робочого часу та вживати заходи щодо їх усунення.

Отже, для ефективної діяльності підприємства в умовах ринкової економіки насамперед слід підвищити роль науково-методичного забезпечення системи економічних норм і нормативів, які мають сприяти підвищенню продуктивності виробництва в рослинництві.

Джерела та література

1. Вітвіцький В.В. Комплексна оцінка систем економічних норм і нормативів. – К., 1999. – 234 с.
2. Вітвіцький В.В. Основи формування нормативних систем в аграрному виробництві України. – К.: НДІ „Укראгпромпродуктивність”, 2006. – 334 с.
3. Мельник Ю.Ф., Супіханов Б.К., Лузан Ю.Я., Вітвіцький В.В. та ін. Соціально-трудовий потенціал українського села. – К.: НДІ „Укראгпромпродуктивність”, 2007. – 352 с.
4. Экономика предприятия: Учебное пособие (под общ. ред. д.э.н., профессора М.М. Карамана и к.э.н., доцента П.Н. Майданевича) – Симферополь, 2007. – 276 с.

Кравченко Л.А., Радько А.А.

ТРУДОВОЙ ПОТЕНЦИАЛ КАК РЕСУРС ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

Постановка проблемы

Мировая и национальная экономика сегодня формируют новую парадигму развития. Под влиянием научно-технической и информационной революции возникла новая экономика, в создании которой традиционные индустриальные факторы перестали играть решающую роль. В создании себестоимости продукции, нового вида мотивации к труду решающими стали нематериальные факторы: знания, информация, инновационный тип мышления и поведения человека.

Сегодня уже не существует сомнений относительно необходимости перехода Украины на инновационную модель развития. Среди определяющих факторов прогресса, в частности, природных ресурсов, интеллектуального капитала, производственного (технологического) потенциала особая роль принадлежит именно трудовому интеллектуально развитому потенциалу, который способен не только генерировать технологические инновации, но и эффективные системы менеджмента, обеспечивающие приток в страну высокотехнологических идей и ноу-хау. Однако в Украине практически не созданы условия для эффективной инновационной деятельности, это проявляется не только в дефиците финансовых ресурсов, но и в падении платежеспособного спроса на научно-техническую продукцию, в наличии комплекса проблем в области образования и науки, в ухудшении количественных и качественных характеристик трудового потенциала.